

SPECIÁLNÍ ŠKOLSTVÍ - vymezení základních pojmů

Speciální školy poskytují pomocí zvláštních výchovných a vyučovacích metod, prostředků a forem výchovu a vzdělávání žákům mentálně, smyslově nebo tělesně postiženým, žákům s vadami řeči, žákům s více vadami, žákům obtížně vychovatelným a žákům nemocným a oslabeným, umístěným ve zdravotnických zařízeních; připravují tyto žáky k začlenění do pracovního procesu a života společnosti. Výuku na speciálních školách zabezpečují pedagogové se speciálně pedagogickým zaměřením a působí zde i zdravotní, sociální a psychologičtí pracovníci.

Celý systém vzdělávání zdravotně postižených dětí existoval již před rokem 1989, kdy se postižení žáci mohli vzdělávat ve školách pro žáky vyžadující zvláštní péči. V současné době mohou žáci s postižením navštěvovat jednak speciální školy, jednak mohou být zařazeni do speciálních a specializovaných tříd běžných škol, případně být integrováni do běžných tříd mezi děti zdravé.

Speciálními školami jsou základní školy a střední speciální školy; vzdělání získané v těchto školách je rovnocenné vzdělání získanému v základní škole a ostatních středních školách.

Speciálními školami jsou také zvláštní školy, odborná učiliště, praktické školy a pomocné školy.

Vyhláškou ministerstva je stanoven způsob zařazení žáků do speciálních základních škol, zvláštních, pomocných škol a podmínky přijímání žáků do odborných učilišť a praktických škol.

✿ **SPECIÁLNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY** – poskytují dětem předškolní výchovu, připravují děti na práci v kolektivu, rozvíjejí jejich rozumovou výchovu způsobem přiměřeným jejich postižení.

✿ **SPECIÁLNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLY** – poskytují žákům rozumovou výchovu v souladu se zásadami vlastenectví, humanity a demokracie; výchovu mravní, estetickou, pracovní, zdravotní tělesnou; umožňují též náboženskou výchovu. Zajišťují vzdělávání způsobem přiměřeným jejich postižení. Zřizují se jako školy pro žáky sluchově postižené, pro žáky zrakově postižené, pro žáky s vadami řeči, tělesně postižené, s více vadami, pro žáky obtížně vychovatelné a pro žáky nemocné a oslabené umístěné ve zdravotnických zařízeních. Tyto školy mají devět ročníků a člení se na první a druhý stupeň. Ministerstvo stanoví vyhláškou, které školy mají 10 ročníků.

✿ **SPECIÁLNÍ STŘEDNÍ ŠKOLY** – poskytují žákům střední odborné vzdělání, úplné střední vzdělání, úplné střední odborné vzdělání a vyšší odborné vzdělání a připravují je pro výkon povolání a činností v národním hospodářství, správě, kultuře, umění a v ostatních oblastech života a uplatňují jednotu výchovy a vzdělávání, spojení školy se životem a usilují o všestranný harmonický rozvoj osobnosti mladého člověka.

Vzdělávají žáky přiměřeným způsobem k jejich postižení. Ve speciálních středních školách se vzdělávají smyslově nebo tělesně postižení žáci a žáci obtížně vychovatelní, pokud se nemohou vzdělávat společně se žáky ostatních středních škol. Školy se člení na tyto druhy: **střední odborná učiliště, gymnázia a střední odborné školy.**

- ✿ **ZVLÁŠTNÍ ŠKOLY** – vzdělávají žáky s takovými rozumovými nedostatky, pro které se nemohou s úspěchem vzdělávat v základní škole, ani ve speciální základní škole.
- ✿ **POMOCNÉ ŠKOLY** – vychovávají a vzdělávají obtížně vzdělávatelné žáky s takovými nedostatky rozumového vývoje, pro které se nemohou vzdělávat ani ve zvláštní škole, jsou však schopni osvojit si alespoň některé prvky vzdělání. Obsah výchovně vzdělávací činnosti se zaměřuje na vypěstování návyků sebeobsluhy, osobní hygieny a na rozvíjení přiměřených poznatků a pracovních dovedností s předměty denní potřeby. Pomocné školy mají deset ročníků. Před nástupem do pomocné školy a před osvobozením od povinné školní docházky se dětem s těžkým mentálním postižením umožňuje příprava na vzdělání v délce jednoho až tří let (**přípravné stupně**).
- ✿ **ODBORNÁ UČILIŠTĚ** – poskytují odbornou přípravu v učebních oborech s upravenými učebními plány, ve kterých připravují žáky pro výkon povolání odpovídajících příslušnému učebnímu oboru. Příprava trvá dva až tři roky a ukončuje se úspěšným složením závěrečné zkoušky. Též mohou poskytovat přípravu pro výkon jednoduchých činností žáků, kteří jsou schopni samostatně pracovat, ale jejich pracovní a společenské uplatnění musí být řízeno jinými osobami. Do odborných učilišť se přednostně přijímají žáci, kteří úspěšně ukončili devátý ročník zvláštní školy.
- ✿ **PRAKTICKÉ ŠKOLY** – připravují žáky pro výkon jednoduchých činností; příprava trvá jeden až tři roky. Do praktických škol s tříletou přípravou se přednostně přijímají žáci, kteří úspěšně ukončili zvláštní školu, a dále žáci, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než devátém ročníku zvláštní školy, popřípadě základní školy. Do praktických škol s jednoletou a dvouletou přípravou se přednostně přijímají žáci, kteří splnili povinnou školní docházku na zvláštní nebo pomocné škole. Tříletá příprava v praktických školách se ukončuje úspěšným vykonáním závěrečné zkoušky, v jednoleté a dvouleté přípravě vydáním závěrečného vysvědčení.

Zdroje dat

Převážná většina dat v této analýze byla převzata z databáze a publikací Ústavu pro informace ve vzdělávání, který je rezortním pracovištěm MŠMT pro statistiku školství. Tento ústav také organizačně a metodicky zabezpečuje zpracování dat za Českou republiku i jednotlivé regiony.